

Književna poročila.

Dr. Dolenc Metod: 1. Prispevek k zgodovini »zelenaštva« med Slovenci. Odtis iz Šišičevega zbornika 1929. Str. 201 do 210.

2. Pravni institut »Klausel des allgemeinen Landschadenbundes« v slovenskih deželah. Odtis iz Zbornika znanstvenih razprav VII. 1930. Str. 34.

3. Slovenska ljudska sodišča v dobi od 16. do 18. stoletja. Preštampano iz 239. knjige »Rada« Jugoslavske akademije znanosti i umjetnosti. 1930. Str. 55.

Prva od teh treh razprav menda največ zaradi tega ni popolnoma uspeła, ker izhaja pisatelj od dogmatsko nebitvenega, a tudi sploh nevažnega razločevanja, ki je bilo običajno v starejši nemški doktrini, kaj je »Zins- ali Geldwucher« in kaj je »Sachwucher«. Kurt Peschke (Eisler—Weber—Wieser, Handbuch der Staatswissenschaften VIII, str. 1083) sodi raz motrišče nemške terminologije, da je beseda »Sachwucher« slabo narejena. Slovenski neologizem »stvarno (!) oderuštvo« (bolje bi bilo reči »nenovčno oderuštvo«) je še strašnejši. — Rimljani so pobijali oderuštvo sploh, tudi oderuštvo pri nenovčnih predmetih, saj so uvedli civilnopravno prepoved »laesio enormis« in zapoved iusti pretii. Prav analiza njihovih uredb je mnogo pripomogla, da smo spoznali, da ima vse oderuštvo iste elemente. S to sintezo se je koristilo že več modernih zakonikov, ki postavljajo enoten pojem oderuštva. — Diferenciacija je potrebna v pravcu, ali se ima proti odiranju zaščititi posameznik ali splošnost. Tako govorimo v prvem slučaju o oderuštvu (Individualwucher), v drugem slučaju o dragoletstvu (Sozialwucher). To, kar imenuje pisatelj »zelenaštvo«, more biti eno ali drugo. V obeh slučajih imamo zanj svoja točna oznamenila. Besedi »oderuštvo« ali »dragoletstvo« moramo dodati dopolnilo »s povprečnim nakupovanjem žita na polju«, »grozdja na trsju« in slično, torej besede, kakršne je pisatelj našel v svojih virih (»auf die Esst zu Pausch«, »auf dem Felde zu Pausch«). Dragoletstvo je občno ime, ki ga rabimo za označevanje vseh vrst socialnega odiranja, ne samo za dragoletstvo pri cenah (Preistreiberei). Hrvatski pravniški in zgodovinarski krogi bodo imeli našo terminologijo za zelo siromašno. V resnici nam srbskega nerazumljivega neologizma »zelenaštvo« prav nič ni treba, ker imamo termine »oderuštvo« odn. »dragoletstvo« s povprečnim nakupom grozdja na trsju. Ko objasnjujemo, da je določevanje terminov zavisno od pravnega opredeljevanja, ne smemo zamolčati, da bi bil pisatelj še več dogmatskih oporišč našel v nauku o sredstvih obrambe, ki se jih zakonodaja poslužuje v borbi proti oderuštvu. Toda v razpravi o »zelenaštvu« se znajdemo kar pred ugotovitvijo, da je kazen vedra vina, ki so jo gorščine na Koglu, Bojniku in Starih vinih z občnimi sodbami zapretile onemu, ki bi grozdje povprek na trsju prodal, samoupravna naredba, izdana v borbi proti dragoletnikom, ki so vinogradnike upropaščali. Pisatelj se ne zaustavi pri vprašanju, ali ni bil samo poedin primer (individualnega) oderuštva povod

rečenim občnim sodbam, nego apriorna domneva, da gre za pobijanje dragoletstva, ga kar potegne s seboj, češ odiranje se je bržčas razpaslo in škodovalo ravno najbolj revnim vinogradnikom; reakcija da je prišla iz sočutja do lastnih stanovalcev na vinski gorici, iz duha praktične kolektivnosti, pa morda tudi iz mržnje proti izkoriščevalcem, ki so prihajali iz mest in trgov in spravljali mastne dobičke, dasi jih niso zaslužili s trudom svojih rok. — Popolnoma neverjetno je, da je v dobi teh gorskih zborov premahovalo dragoletstvo s povprečnim kupovanjem grozdja na trsju. Domača zgodovina o dragoletnikih te vrste ničesar ne ve. Gorskemu gospodu ni nedostajalo sredstev proti takim pijavkam, saj noben vinogradnik ni smel izvoziti ali iznesti ne mošta ne vina brez odobrenja gorskega gospoda ali njegovega gornika. Gorski gospod bi bil zabranil izvoz in iznos, čim bi bili ogroženi njegovi interesi. Gornik bi ga bil na to opozoril. Gorski zbor bi bil nanj apeliral. Toda kaj vidimo? Gorski gospod se je glede gorskih zborov, ki so se l. 1743. vršili na Koglu, Bojniku in Starih vinih, popolnoma dezinteresiral. Gorski zbori pa so se obrnili — proti svojim članom. Tudi tu zdrkne pisatelj preko težav, češ, »lastnim vinogradnikom se je zabičilo pod kaznijo, naj se ne dajo odirati od tujih izkoriščevalcev, izkoriščevalci pa itak niso pripadali sodstvu vinogorskega zbora«. Socialna zaščita proti oderuštvi se ne daje tako, da se zagrozi kruta kazen žrtvi, ki jo je oderuh izmozgal! To ni nikaka obramba, še manj pa sočutje! Ni moči vzdržati hipoteze, da so se klevevški vinogradniki strogo zavzeli proti dragoletstvu s povprečnim nakupovanjem grozdja na trsju. — Duh, ki veje iz občnih sodb iz l. 1743., nam ni neznan. Te občne sodbe živo spominjajo na organizacijo cehov. Kakor so cehi maksimirali vsa dela in vse zasluške svojih pripadnikov, prav tako so se gorski zbori posluževali svoje upravne avtonomije v to, da so na temelju proizvodnih stroškov, rizika, primerne čistega dobička in drugih konkretnih okoliščin regulirali ceno vinu. To je bilo v duhu dobe Marije Terezije. Ko se je v vinski gorici zgodil primer, da je ob trgatvi kmet povedal, da je grozdje že poleti prodal kar povprek, gorski gospod ob pritrdilu gornikovem ni odrekel svoje naknadne odobritve, da se prodano grozdje izvozi, toda naročil je gorniku, naj gorščina pazi, da se v bodoče kaj takega več ne pripeti. Vršeč posle gorske policije so gorščine v svojih plenih sklenile, da ima povprečna prodaja grozdja na trsju prestati, inace naj neposlušneža zadene kazen vedra vina. Kolektivna borba proti oderuhom je bila gorskim zborom nepoznana briga. Saj niti naša doba nima dovolj smisla za organizirano borbo proti individualnemu oderuštvi.

Dobro je pisatelju uspela druga razprava, v kateri nam razjasnjuje »instrumentum guarentigiatum«, pravni institut, ki je bil doslej malo objašnjen, dasi je zanimal naš pravniški svet, kar je prvokrat vznikla misel, da moramo raziskovati domače pravo. Vladimir Levčec, čigar manom se pisatelj klanja, je bil tudi tu zastavil svoje pero, a smrt ga je prestregla in vrgla našo pravno vedo za mnogo let nazaj. Pisatelj, ki neutrudno sestavlja slovensko pravno zgodovino, poleg tega pa monografsko objašnjuje lik za likom, kjerkoli je vglobitev potrebna, je porabil svoje, Levčevo in Luschinovo gradivo in nas presenetil z odlično monografijo, ki je razdeljena na štiri poglavja: zakonodaja, književnost, praktični primeri in zaključki. V kako teman kot je pisatelj

posvetil, se da soditi že po tem, da pravni institut, o katerem je govor, nima slovenskega oznamenila. Po naših mislih je kriv nerazjašnjeni izraz »Landschadenbund«, da se še nihče ni tvegala stopiti pred našo pravniško srenjo s terminološkimi predlogi. Pisatelj se v terminološko vprašanje ne spušta. »Land« pomeni štajersko, Kranjsko ali Koroško. Listina, opremljena s klavzulo »Schadenbunda«, je bila v dotični deželi izvršna; ako pa je bila opremljena s kompasnim pismom, t. j. z zaprosbo, naslovljeno na ogradno sodišče (Schrannengericht) sosednje dežele, je bila izvršna tudi v tej deželi. Štajerska, Kranjska in Koroška so to pravno pomoč dogovorile 21. junija 1584, a nadvojvoda Karl je dogovor s svojim mandatom z dne 10. aprila 1590 potrdil, češ, v takih primerih veljaj tožnikov zahtevkov kot likviden in kot terjatev, ki je zavarovana pri »Schadenbundu« vsake dežele, t. j. štajerske, Koroške, Kranjske. Nastanek besede »Schadenbund« res da še ni popolnoma objašnjen. Pomen klavzule, daljše in krajše, pa je popolnoma jasn. Klavzula je značila posebno sumarno postopanje ali pa takojšnjo izvršbo v vso imovino zavezanca in njegovih dedičev za vso škodo brez pravice pritožbe na višjo stopnjo. Menimo, da je prišel čas, ko treba pravni institut »Klausel des allgemeinen Schadenbundes« krstiti s terminom »klavzula deželske izvršnosti«, a listino — instrumentum guarantee — s terminom »listina s klavzulo deželske izvršnosti« ali tudi kar z nazivom »deželsko izvršna listina« (Kaspretova arhaična oblika »deželski« se po mojih mislih prilega zgodovinskemu osredju). Ako bi termin »Klausel des allgemeinen Schadenbundes« dobesedno prevedli, bi zabredli v greh, ki smo ga zakrivali, n. pr. prevedši termin »das Faustrecht« z izrazom »pravo pesti«, mesto z oznamenilom »pravo jačjega«. Sodimo, da pisatelj pravilno trdi, da so notarji, ki jih je Maks I. uvedel l. 1512., presadili zgornjeitalski »instrumentum guarantee« v Notranjo Avstrijo. Pisatelju moramo izreči toplo priznanje, da je z muko zbral sedaj znano literaturo (Rechbach 1680, Beckmann 1688, Suttinger 1714, Freyhoffen 1715 in Ankershoffen 1833). Da bi se le kmalu objasnilo, na katere indekse in dela se nanašajo Globčnikove štiri letnice iz 14. do 16. stoletja! Slutimo, da je tamkaj skrit ključ za odgonetljaj, kakšen je prvotni pomen »Schadenbunda«.

Tretja razprava z napisom »Slovenska ljudska sodišča v dobi od 16. do 18. stoletja« je do malega istovetna s pisateljevo razpravo »Die niedere Volksgerichtsbarkeit unter den Slovenen von Ende des 16. bis Anfang des 19. Jahrhunderts«. (Gl. Slovenski Pravnik 1930, str. 192.) Ko sem podpisanec v tem listu referiral o tej pisateljevi razpravi, sem izrazil svoj dvom glede razlage Ruck (Rukh) = Rauch. To svojo opombo moram preklicati, ker sem se uveril, da pisatelj v smislu Stowasserjevih izjav pravilno trdi, da so »z lastnim dimom (mit eigenem Rukhen) v gorščini sedeči tisti osobenjki, ki so imeli lastno ognjišče (dim). Čudno je vsekako, da je Andrej Recelj, ki je bil župnik na Raki (1582), prevedel to mesto z besedami »z lastnim hrbtom«. Umestno se nam zdi opozoriti na to, da je pisatelj v slovenski razpravi (str. 3 in 4) zbral podatke o slovenskih prevodih gorskih bukev, ki jih je deset. V ostalem moramo ponoviti svojo sodbo o tem delu: aere perennius.

Dr. Francé Goršič.

Nikolaj D. Pahorukov: Uvodni zakon za zakonik o sudskom postopku u građanskim parnicama. Geca Kon. Beograd 1930. 74 str. Cena ?

Knjižica je 9. zvezek zbirke zakonov, ki jo ureja univ. prof. dr. Mihajlo Ilić. Pisatelj, ki ima kot dolgoletni tajnik v skoro vseh komisijah za izdelavo zakonskih načrtov v ministrstvu pravde in kot sekretar Vrhovnega zakonodajnega sveta izredno mnogo vpogleda v stvarjanje naših novih zakonov, si je v knjižici stavil nalogo, da olajša praktično uporabo uvodnega zakona k novemu civilnemu sodnemu postopniku. To poskuša doseči, kakor sam naglaša, z uporabo uradnih motivov k načrtu uvodnega zakona in s kratkimi opazkami, v katerih pri poedinih paragrafih zlasti navaja predpise drugih zakonov, ki so v zvezi s predpisi uvodnega zakona. Hvalevredno je, da je pisatelj opustil dosedaj tako pogosto citiranje drugih zakonov s samim datumom in da je dodal, vsaj pri zakonih, ki so izdani po zedinjenju, številke Službenih Novin in njihove priloge; praksi bo s tem prihranjenega dokaj časa. Dobrodošli bodo praksi tudi citati meddržavnih pogodb, katerih določbe se kaj lahko izgube iz spomina in ki jih je čisto težko najti. Dodano je dovolj izčrpno stvarno kazalo. Ker je poleg vsega tega srbsko-hrvatsko besedilo izvirno in je zato pogosto potrebno z njim primerjati slovenski prevod ter je oblika knjižice prav priročna, bo delo dobro služilo tudi slovenskim pravnikom.

M. Škerlj.

Dr. Kostrenčić Marko: Slobode dalmatinskih gradova po tipu trogirskom. Preštampano iz 239. knjige »Rada« Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti. Zagreb, 1930. Str. 95.

Ta pravnozgodovinska studija je bila potrebna. Doslejšnji pisci so trogirsko diploma iz l. 1107. tolmačili v duhu, ki je bil, da se tako izrazimo, sociološko pogrešen: usmerjen je bil ad maiorem gloriam državnopravnih tendenc režima izza dobe pred prevratom po svetovni vojni... Trogirska diploma je pratip javnopravnih svoboščin poznega srednjega veka in kot tak dokument prvorazredne politične in državno-pravne važnosti. V njem so videla dalmatinska mesta, ki so se smatrala za kraljevsko-hrvatska (Dubrovnik, Split, Trogir, Zadar, Kotor, Krk, Rab, Osero) — v nasprotju z rimskimi — carskimi — paladij svojih pravic in svoboščin, tvorečih najvišjo stopnjo avtonomnega življenja, ki se da doseči. Proslavljanje beneškega vpliva na imenovana hrvatsko-dalmatinska mesta — zlasti v delu Ivana Luciusa: *De regno Dalmatiae et Croatiae libri sex* (Amsterdam, 1666) nima znanstvene opore. Trogirska diploma, vrlo kratka, ali lapidarno točna, je postala osnova državnopravnega življa s široko avtonomijo mest, a sistem beneške vladavine je bil povsod ozkosrčen in krut.

Kostrenčić je svojo tezo, da je treba pomen trogirske diplome ocenjevati v zvezi z vprašanjem, kakšen vpliv je imela na druga dalmatinska mesta in da se pride po tem potu do sklepov, ki smo jih gori očitati, izčrpno utemeljil. Prikazal je najprej pravno stanje dalmatinskih mest pred l. 1107. in razložil nato zgodovinski postanek trogirske diplome iz zunanjih političnih dogodkov. Ko je podal izvirnik diplome iz l. 1107., ga je v nadaljnjih obširnih izvajanjih podvrgel minuciozno natančni analizi od člena do člena, osem po številu. Mikavno bi bilo, da bi navedli več podrobnosti, iz katerih bi se razvidel način obdelave, ali zadovoljiti se moramo v okviru tega naznanila, da prikažemo vsaj ne-

koliko važnejših podatkov dela. K členu IV., ki se glasi: »*Lege anti quitus constituta vos uti permittam*«, se je pisatelj lotil vprašanja, kako so na podlagi običajnega prava nastajali statuti s pravicami avtodikije, t. j. avtonomnega pravosodstva. Pri členu V., ki govori o delitvi pristojbin, izvirajočih iz porabe luke, prinaša pisatelj obširno, vrlo zanimivo analizo vseh prihodkov mest vobče, pri čemer se je moral seveda oprijemati hipotetičnih generaliziranj, ki utegnejo tu pa tam izzvati pomisleke. Pri čl. VII., ki napoveduje kronanje, ugotavlja Kostrenčič, da je Koloman mislil na kronanje za kralja Hrvatske in Dalmacije skupno in obenem (v nasprotju s Klaićem, da sta to dva »*regna*«). V nadaljnjih poglavjih dokazuje s primerjavo drugih privilegijev, katere občine razen Trogira so sprejele od Kolomana podobne privilegije in prihaja do sklepa, da so bile to Dubrovnik, Kotor, Cres in Krk, ki so tvorile z Zadrom, Trogirom, Splitom in Rabom Dalmacijo; dalje, kako so se v poznejših potrditvah privilegijev od 15. stoletja svoboščine nadomestovale z drugimi ali izpopolnjevale, slednjič, katere občine so vobče prevzele privilegije po tipu trogirске diplome od drugih kraljev in kako.

Iz te pestre vsebine se vidi, da je Kostrenčič globoko rezal brazde v pravni zgodovini Dalmacije. Naj bi njegovo delo ne ostalo neopaženo med slovenskimi zgodovinarji, pa tudi političnimi delavci!

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Jelić Ilija M.: Šta znači kamen o vratu? Istorisko-pravna studija. Izdanje knjižarnice Rajkovića i Čukovića, Beograd, 1931. Str. 46. Cena 12 Din.

Knez Črne gore Danilo I. je izdal l. 1855. zakon, s katerim je zabranil pod kaznijo šibanja dotlej obstajajoči običaj, da pride pritožitelj, pa bilo kriv, bilo nedolžen, pred kneza ali pred Vrhovno sodišče s kamenom, ki ga nosi okoli vratu obešenega na vrvi. Jelić nabraja razna mnenja drugih pisateljev, odkod je ta običaj prihajal, zavrže vsa, pa ga razloži verjetno tako-le: Dokler ni bilo v Črni gori državnih sodišč za kaznovanje zločincev, so se sodniki branili sojenja, če je šlo za primer potrebe, da se izreče smrtna kazen. Bali so se namreč krvne osvete svojcev obsojenega in nato usmrčenega zločinca. Ako pa je hotel pritožitelj pokazati, da mu gre zgolj za pravico, pa najsi mu izreko sodniki smrtno kazen, prišel je pred sodnike s simboličnim znakom — kamenom na vratu —, da se on v naprej sam obsoja na kazen vtopitve v vodi — na to kaže: kamen — in da jim daje na prosto, naj mu svobodno sodijo, ne plašeč se njegove osvete, ker sam pristaja na to, da ga makarna smrt vtopitve obsodijo. Ta običaj pa knezu Danilu I. ni bil po godu, kajti on je hotel, da dvigne spoštovanje in ugled od njega postavljenih sodnikov; zato — prepoved v omenjenem zakonu.

Ta dobra studija ni nezanimiva; kajti ona nam v komunalnopolitičnem pogledu lepo osvetljuje vprašanje, zakaj se med Srbi ideja lajiškega kazenskega pravosodja še do dandanes ni mogla vkoreniniti, da bi mogli za vso državo za kazensko pravosodstvo uvesti senate z učenimi in lajiškimi sodniki.

Dr. Metod Dolenc.

Petrović Radmila: »Vasojevički zakon od dvanaest točaka« gosp. Ilije Jelića.« Narodna štamparija, Beograd. Str. 47.

Ko je v l. 1929. izšla Jelićeva, v naslovu označena razprava, objasnili smo v našem prikazu Sl. Pr., 1930. l., str. 43, 44, da je po avtorjevih izvajanjih prišlo objavljeno besedilo zakonskih točk naravnost iz ustnega preizročila, ter smo pristavili, da jamči za pristnost avtor Jelić in srbska kraljevska akademija kot izdajateljica. Kot vesten poročevalec moram na tem mestu ugotoviti, da je Radmila S. Petrović v Srpskem književnem glasniku XXVIII. (1929). na strani 534—538 napisala zoper to delo neke očitke, na katere je Jelić odgovoril v Braniču l. 1929., št. 7.—12. ostro polemično. Na ta odgovor se nanaša v naslovu navedena brošura Petrović Radmile. Pisateljica izraža svoje dvome o pristnosti besedila Vasojevičkega zakona in pobija tudi še druga izvajanja Jelića v njegovem delu o »brakolomstvu« in »krvni osveti« (gl. Slov. Pravnik, 1927., str. 237., in 1928., str. 77.). Ni, da bi se spuščali v podrobnosti iz njene polemike, zadostuje naj, da navedemo njen zaključek: »Kao što se vidi, ja imam pravo da sumjam u »Vasojevički zakon od dvanaest točaka« sve dotle dok me g. Jelić nesumljivim dokazom ne ubedi u njegovu avtentičnost. Oni pokušaji g. Jelića u odgovoru da to učini nisu ni najmanje uspešni. Kad je u pitanju tako važna stvar: kad se posumja u istinitost zakona, onda je, najblažje rečeno, i malo smešno da g. Jelić sa četiri pisma, koja inače i samo mnogo ne potvrđuju, želi da ubedi da je zakon avtentičan« (str. 46., 47.).

Dr. Metod Dolenc.

Dr. ing. Balen Josip i dr. Sagadin Stevan: Šumarski zakoni i propisi: I. Zakon o šumama. Sa tumačem, uredbama i pravilnicima popratili —. Izdanje ministarstva šuma i rudnika. Tisak zaklade tiskare Narodnih novina v Zagrebu. Str. 323.

Poenotenje zakonodaje napreduje v naši kraljevini tako hitro, da je pač nujno potrebno za vse tiste, ki imajo opravka z novimi zakoni, nuditi jim — kot nadomestilo za »vladne motive«, ki jih ni, dobre komentarje. Ministrstvo za gozdove in rudnike je imelo srečno roko, ko je poverilo komentiranje gozdarskemu strokovnjaku, univ. prof. Balenu in drž. svet. Sagadinu. Oba sta kot člana Vrhovnega zakonodajnega sveta v Beogradu sodelovala v sekciji in v plenarnih sejah pri redakciji tega zakona, ki je stopil v veljavo 1. julija 1930. Uvod k oznanjeni knjigi je napisal referent za ta zakon ing. Vilim Čmelik iz navedenega ministrstva. Razložil je historiat ter pomen zakona o gozdovih, ki se omejuje samo na določbe načelne in splošne narave, ki pa dajejo po svoji preciznosti zadovoljujoče smernice za delo upravnih oblastev v pogledu izvajanja enotne gospodarske politike v vsej kraljevini, a prepuščajo normiranje tehnične strani upravljanja uredbam, pravilnikom in naredbam. Skoraj polovica naznanjene knjige je izpolnjena s takimi uredbami, pravilniki in naredbami, nadaljnje uredbe, pravilniki in naredbe pa se nam obetajo v drugi knjigi, ki bo objavljena pozneje.

Prva knjiga je torej v glavnem komentar zakona o gozdovih in reči smemo, da je pisan kratko in jasno za vsakega strokovnjaka, pa tudi za druge interesente. Pravnikom bo dober kašipot, ker se ne omejuje samo na materijo o gozdarskih vprašanjih, ampak razmotriva tudi vse drugo zakonodavstvo, ki ima stike z gozdarstvom. Opozarjamo pri tem zlasti na poglavja o gozdarski upravi in o kazensko-pravnih določbah.

Skrb ministrstva za gozdove in rudnike za hitro popularizacijo novih enotnih državnih zakonov naj bi služila za vzgled še drugim ministrstvom!

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Žmave Ivan: Přírodovědecký rozbor funkcí sociálního úvěru. (Prirodoznanstvena analiza funkcij socialnega kredita.) — Praha, 1930. — 48 str. — Izdala Masaryková akademie práce.

Naš rojak, na čigar »Ozdravljenje socialnega življenja« (Gorica, 1913) se morda kak čitatelj še spomni, stopa pred javnost z novim reformatoričnim spisom. Že sam naslov obeta, da odpre knjiga široke in zanimive perspektive v boljšo socialno bodočnost. Vsebina knjige je vzhičenega optimizma polna in propoveduje neumorno, da se dajo odpraviti napake in težave sedanje družbe, ako se preorganizira na energetičnih osnovah sociotehnike.

O »socialnem kreditu«, t. j. o tem, o čemer nas hoče pisatelj poučiti, zvemo žal šele od strani 43. naprej nekaj; vendar pa je tudi na teh straneh, kakor na prejšnjih, dokazna metoda nadsorazmerno bolj proroška kakor znanstvena. Vsled tega zadeva prepričevalnost izvajanj seveda na skoraj nepremagljive ovire.

Najvažnejše, kar zvemo o funkcijah socialnega kredita, je približno tole: Funkcija kredita je v tem, da omogoča časovno razliko v izravnavanju prejemajočih ter dajajočih gospodarskih dejanj. Za trdno in zanesljivo spojitev obeh teh vrst gospodarskega dogajanja skrbi do danes naš staroazijski-rimski pravni red, ki ga pa izrabljajo imoviti sloji, da zaslužijo delovno ljudstvo. Toda sociotehnična družba — da pride, avtor propoveduje — bo zasnovala zanesljivo spojitev obeh vrst gospodarskih dejanj na drugačni podlagi, namreč na natančno in nravno izmerljivih funkcijah življenjedarnega človeškega dela ustvarjajoče vrednote, medtem ko je stavila in stavi stara neznanstvena in nenravna družba zanesljivost kreditnih vezi na nasilje pravnih obvez, na prazno vero v zlatega moloha itd. Nova družba bo delo, ki ustvarja vrednote, z znanstvenim vodstvom (scientific management) gospodarjenja porazdelila tako, da se časovne vrzeli premostijo s kratkimi in lahkimi prehodi. To doseže na ta način, da organizira primerno ne samo proizvajanje, kar se, zlasti v USA, itak že sedaj dogaja, temveč še bolj, da organizira znanstveno tudi obtok blagovnih vrednot ter njih porazdelitev, t. j. cirkulacijo in konzum. Kajti čim bolj se skrajša pot, ki jo premeri blago od proizvajalca do potrošnika, tem manj kapitala in kredita je treba. Pa ne le po tehnični plati produkcije in blagovnega obtoka, tudi od strani »evbiotično« regulirane potrošnje se kredit »ozdravi«, t. j. z znanstveno ter računsko racionalizacijo gospodinjanskega gospodarstva ter nadalje s poznanstvenitvijo denarstva, ki sloni na prezastarelih načelih kovinskega kritja. Hipotečne ter obligacijske oblike kredita zreformirajo v istem socialnem duhu javnopravne naprave za dolgoročni kredit. Na ta način se družabni sistem postavi, kakor pojmovno tako dejanski, na nov, dosledno znanstven ter nraven temelj, na temelj stroge prirodne ter energetične vede in na temelj vestne evangelijske npravnosti.

Vprašanje, kako naj se ta načrt tehnično izvede ter ob kakšnih podrobnejših družabnih, političnih in gospodarskih pogojih, prepušča avtor molče čitatelju v nadaljnjo razmišljanje.

A. Ogris.

Kramer Rudolf: Menice, menični protesti in drugo po novem meničnem zakonu z dne 28. novembra 1928. Kratka navodila z obrazci. Ljubljana. Samozaložba. 1930. Str. 178.

Namen knjige označuje v uvodu avtor, poudarjajoč, da je glede na dejstvo, da smejo po novem meničnem zakonu notarski pomočniki opraviti ves protestni postopek in da niti menični zakon, niti uredba o protestnih registrih ne zahtevata za pomočnika javnega notarja kake posebne kvalifikacije, smatral za potrebno, »da v kratkih obrisih izbere iz meničnega zakona in čekovnega zakona, uredb in škerljevega komentarja ono, kar je za notarsko poslovanje neobhodno potrebno vedeti, da poda nekaj obrazcev za izvrševanje zakona v pogledu naprave protestov, nadomestil protestov, vpisovanja v protestni register, notarski repertorij, raznih potrdil in da priključi nekaj navodil za razumevanje in primenjivanje zakona.« Knjiga ima torej v prvi vrsti služiti kot pripomoček notarskim pisarnam in njih osebju, ki nima potrebne teoretične izobrazbe, da bi iz lastnega znanja na podlagi zakona samega izvrševalo posle, katere izvrševati je upravičeno in poklicano. Ta namen bo avtor menda v polni meri dosegel.

Pomen knjige pa sega preko namena, ki si ga je stavil avtor.

Knjiga namreč ne vsebuje le obrazcev, ampak nudi v prvem poglavju izcerpen pregled vseh bistvenih zakonitih določb glede menice, meničnih izjav in meničnih zavez, v drugem poglavju zopet izcerpen pregled glede meničnih protestov in protestnega postopka ter tvori na ta način nekako učno knjigo meničnega prava, ki ne bo služila samo pisarniškemu osebju notarskih pisarn, ampak tudi vsem onim gospodarskim krogom, ki imajo interes na tem, da poznajo menično pravo. Tudi dijaštvo bo moglo knjigo uporabljati kot učbenik bistvenih določb meničnega prava.

Knjiga je sestavljena torej predvsem po praktičnih vidikih in jo vsled tega priporočamo.

Dr. J. H.

Dr. Šuman Janko: Zakonski propisi iz avtorskega prava sa motivima. Obnova. 1930. Zagreb. Str. 199. Cena 70 Din.

Kakor kaže že naslov, prinaša knjiga zbrano zakonsko gradivo o našem avtorskem pravu. Zakonu o zaščiti avtorskega prava so dodani vsi doslej izšli pravilniki, poleg tega je natisnjena bernska konvencija iz l. 1908 z dodatnim protokolom iz l. 1914, revidirana bernska konvencija iz l. 1928 in naš zakon iz l. 1930 o pristopu k bernski konvenciji. Zakon sam je pojašnjen na mnogih mestih s kratkim obrazloženjem, čigar besedilo je vzeto skoro izključno motivom, tako da je prikazana v prvi vrsti ratio legis posameznih zakonitih določb. Nadaljnje opazke opozarjajo na ustrezne predpise in na razmerje našega zakona do bernske konvencije, pa tudi na meddržavne pogodbe, sklenjene z drugimi državami. Prav dober je sicer kratki uvod o postanku jugoslovanskega zakona. Knjiga bo torej zanesljiv pripomoček, kadar bo uporabljati zakon, in jo zato priporočamo.

Dr. R. S.

Dr. Bilimović Aleksander: Kritische und positive Bemerkungen zur Geldwerttheorie. I. Teil. Kritische Bemerkungen. Posebni odtisk iz II. knjige, 3. zvezka »Zeitschrift für National-ökonomie (Dunaj, Berlin). — Str. 353 do 375.

Zbirka zakonov, XLVII. snopič:

Zakon o izvršbi in zavarovanju (izvršilni postopnik). Ljubljana. 1931. Tiskovna zadruga. Str. 238. Cena Din 72.—.